

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-н Мира Цветкова-Арсова –

катедра по Специална педагогика и логопедия при ФНОИ на СУ „Св. Климент Охридски”

за дисертационен труд

заприсъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научно направление

1.2 Педагогика (Специална педагогика)

Автор: Мария Валявичарска-Караиванова

Тема: „Приемане и изграждане на взаимоотношения между ученици със специални образователни потребности и ученици без нарушения в общообразователна среда“.

1. Общо описание на представените материали

Представеният от Мария Валявичарска-Караиванова комплект материали на хартиен носител включва изскваните и необходими документи съгласно правилника на СУ “Св. Кл. Охридски”.

2. Актуалности важност на тематиката; структура на дисертационния труд

Дисертационният труд на Мария Валявичарска е посветен на изграждането на взаимоотношения между ученици със СОП и техните съученици без нарушения в условията на общообразователна среда. Както е добре известно, приобщаването на деца и ученици със СОП е водеща образователна концепция у нас, а създаването и поддържането на добри взаимоотношения между учениците със СОП и останалите деца е от ключово значение за успешното приобщаване. В този смисъл отчитам избора на тема като изключително важен и навременен.

Дисертационният труд е в общ обем от 225 страници. Той има класическа структура и се състои от увод, три теоретични глави, една глава, в която се излага постановката на изследването, глава с анализ на получените данни и резултати и дискусия по тях, изводи, препоръки, заключение, научни приноси, библиография, публикации по темата на

дисертационния труд. Съотношението между теоретичната част, методиката на изследване, и анализа, е добре балансирано и е приблизително 85:18:95 страници.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд започва с един добър увод, който по подходящ начин въвежда в изследваната проблематика.

Трите теоретични глави разглеждат първоначално приобщаващо образование на деца и ученици със СОП, впоследствие се спира на особеностите и основни характеристики на учениците със зрителни, слухови, интелектуални и аутистични нарушения, и накрая задълбочено анализира въпроса за взаимоотношенията и комуникацията между учениците и техните съученици със СОП в условията на приобщаващото образование. В тази глава умело се вмъква и актуалната тема за емпатията между двете групи. Страница 86 е останала празна, което по всяка вероятност е технически пропуск.

Глава 4 излага много добре и подредено постановката на изследването. Считам, че издигнатата цел е добре формулирана. Издигнати са пет работни хипотези, оформени са шест задачи и са описани шест изследователски методи. Въпреки, че са посочени три групи участници в изследването, те са всъщност две групи – от една страна деца без СОП, които се обучават в клас, в който има поне едно дете със СОП от категориите деца с умствена изостаналост, слухови нарушения, зрителни проблеми, деца от аутистичния спектър и деца с детска церебрална парализа – общо 244 съученици, както и 21 общообразователни учители. Отчитам като достойнство на дисертационния труд фактът, че са изследвани съученици на деца със СОП от различни населени места в страната – няколко областни града и едно село, което дава възможност да се отчетат и някои регионални особености по изследваната тема. Обхванати са ученици от общо девет училища в България. Методиката на изследването е богата и надеждна и включва 4 инструментариума: 1) Анкетна карта за изследване на отношението на учителя в общообразователното училище на Фондация институт за слепи Вюрцбург; 2) Анкетна карта за оценяване децата със СОП от техните съученици; 3) Въпросник за отношението на съучениците спрямо интегрирани ученици отново на Фондация институт за слепи Вюрцбург; 4) Чек-лист за изследване на възприемането на децата със СОП от останалите съученици в общообразователния клас;

Последната глава представя много изчерпателен и задълбочен статистически, количествен и качествен анализ на получените резултати. Използвани са програмата SPSS версия 20.0 и Excel. Последователно се анализират резултатите от четирите използвани инструментариума. Анализът е добре онагледен с голям брой таблици, графики и диаграми. В точка 6 следва да се отбележи умението на автора да дискутира и интерпретира умело събраните данни и да ги съпоставя с други сходни. Вследствие на анализа обективно се доказват хипотези 2, 4 и 5, и частично се потвърждават хипотези 1 и 3. Отново е останала празна страница 208.

Достига се до 5 изводи, като те са директно обвързани с изследването. Отправят се също и 5 препоръки. Всички те звучат убедително и на място.

Трудът завършва с добро построено заключение, което финализира разсъжденията по темата за взаимоотношенията между ученици със СОП и съучениците им.

Библиографската справка съдържа общо 139 литературни източници, от които 73 на кирилица и останалите на латиница. Включени са и немалък брой литературни източници от последните 5 години.

4. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите са общо 11, от които 7 са ориентирани към теорията и 4 към практиката. Изразявам съгласие с всички тях.

5. Публикации по дисертационния труд

Публикациите по темата на дисертационния труд са общо 7, като 6 са самостоятелни и 1 е в съавторство с научния ръководител. Те са от периода 2016–2018 г. Една от публикациите е в научно списание, а останалите са от различни конференции, включително докторантска конференция и докторантски четения на СУ. Три от публикациите са под печат. Не е посочена годината на втората публикация.

6. Автореферат

Авторефератът, придружаващ дисертационния труд, по добър начин синтезирано отразява съдържанието на труда. Той е в обем от 52 страници.

7. Въпроси и препоръки

Имам следните въпроси към докторанта:

1. Какви бяха най-неочакваните резултати от изследването?
2. Могат ли и подходящо ли е използваните анкетни карти и чек-лист да се обединят по някакъв начин и да формират цялостна методика за изследване на взаимоотношенията между ученици със СОП и техните съученици?
3. Забелязани ли бяха значими различия в отношението на съучениците към учениците със СОП спрямо населеното място?

Имам и препоръка резултатите от дисертационен труд да бъдат популяризирани максимално с цел да се обърне нужното внимание на всички заинтересовани страни на важноста от изграждане и поддържане на добри взаимоотношения между учениците със СОП и техните съученици в общообразователните учебни заведения.

Заклучение:

Дисертационният труд е напълно издържан в научно-теоретично, експериментално и аналитично отношение. Той достига до резултати, които са оригинален принос за науката и практиката. Не на последно място той изцяло отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на СУ „Св. Кл. Охридски“. Дисертационният труд по безспорен начин показва, че Мария Валявичарска притежава задълбочени теоретични познания, умения за самостоятелно провеждане на важно и значимо научно изследване, умения за анализ и интерпретация на получените данни и резултати, обобщаването им, в научна област 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

Основавайки се на гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** на дисертационния труд и придружаващия го автореферат, и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на Мария Валявичарска-Караиванова по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

София, 14 февруари 2019 г.

Изготвил становището:

(проф. дпн Мира Цветкова-Арсова)